

Sa dolaskom italijanskog (srpskog) Fiata, pratećih automobilskih, ali i drugih firmi, Kragujevac je ponovo vratio epitet industrijskog grada. Malo se zna da su Kragujevcu izuzetno mnogo vodi računa o poljoprivredi i selima, kojih u ovoj opštini ima 56. O tome šta se, kako i koliko radi u sektoru poljoprivrede, razgovarali smo sa dr Snežanom Živanović-Katić, pomoćnikom gradonačelnika grada Kragujevca za oblast poljoprivrede.

***Kako to tumačite da je Kragujevac simbol za industrijski grad i šta se čini da se takva slika promeni?**

-Kragujevac je uvek bio, pre svega, industrijski grad, privredni grad i univerzitetski centar. Ne treba zaboraviti da u selima na svojoj teritoriji naše opštine živi oko 27.000 meštana, što je oko 16% od ukupnog broja stanovništva. Prema statističkim podacima, svega 8% seoskog stanovništva, od ukupnog broja stanovništva Kragujevca, živi od poljoprivrede. Mi smo jedan od najurabanijih gradova. Ali, mi nismo gledali to, gledali smo prvenstveno selo i od 2005. godine smo počeli sa izdvajanjima sredstava za agrarni budžet. Ta sredstva na godišnjem nivou su oko milion evra, i već punih osam godina mi izdvajamo sredstva iz budžeta grada i kroz agrarni budžet realizujemo razne programe. Prvih godina smo se suočavali sa mnogim nepoznicama, jer do tog vremena ništa nije izdvajano za poljoprivredu, osim u infrastrukturu. Od izbora do izbora, uradio bi se ponegde put, struja, a za poljoprivredu gotovo ništa. I onda su to bili „šareni“ programi, jer, ovde u Šumadiji dominira svaštarenje, sitna poljoprivredna gazdinstva. Morali smo da osmislimo takve programe da se svima prilagodimo. Da omogućimo i malim proizvođačima da se razviju, ali da ispoštujemo i velike, jer su oni najveći robni proizvođači, oni snabdevaju tržište. Jedan deo tih sredstava je uvek išao kroz kredite, za hladnjače, poljoprivrednu mehanizaciju, opremu za navodnjavanje, za kupovinu matičnog stada u stočarstvu, jer grad Kragujevac, unutar Odeljenja za poljoprivredu, ima Gradske robne rezerve, koje imaju status pravnog lica. To nam je omogućavalo da kreditiramo proizvođače preko naših robnih rezervi pod uslovima koje mi propišemo. To su više bile pozajmice, krediti u dinarima, bez kamate, koji se vraćaju sa grejs periodom od osamnaest meseci, i gotovo da nema domaćinstva koje u pretnodnih osam godina nije iskoristilo ovu pogodnost, i skoro 200 miliona smo tako „zavrteli“. To su sredstva koja se svake godine vraćaju, pa se prosleđuju za nove programe. Drugi paket mera su nam bile subvencije, bespovratna davanja. Omogućili smo da naši poljoprivrednici mogu da dobiju 20 do 40% bespovratno od investicija za osiguranje useva, sisteme za navodnjavanje, za prerađivačke kapacitete, za opremu u stočarstvo, tako da je svake godine na stotine poljoprivrednih domaćinstva iskoristilo tu subvenciju. Mnoga od njih su povlačila sredstva iz Ministarstva i onda je njih ta investicija koštala trećinu, jer su korisnici dobijali novac iz svoje lokalne samouprave i Ministarstva. Bilo je tu sredstava i za

osemenjavanje, za prvotelke, znači, razne namene.

Drugi deo realizujemo preko Gradskih robnih rezervi, koje u svom vlasništvu imaju (kupovali smo u onim srećnim vremenima), 1.200 jagnjadi, 110 junica, na čuvanju kod naših poljoprivrednih proizvođača. Mi to zovemo socijalnim programima. Seoska domaćinstva koja nemaju finansijskih sredstava i ne mogu da kupe ništa, dobijaju od nas pet jagnjadi. Mi im omogućavamo da kroz par godina „zapate“ to stado, a u obavezu da se razduži kroz pet godina, tj da vrate isti broj jagnjadi koje su dobili i njih dalje dobijaju sledeći domaćini. Isto tako i za junice. Domaćin dobije visokosteonu junicu, u roku od pet godina vraća potomstvo. Bitno je samo da ne izgubimo potomstvo, jer su to bila jako kvalitetna grla.

Takođe, preko robnih rezervi svake godine nabavljamo mineralno đubrivo za jesenju setvu. To našim poljoprivrednicima puno znači. Pare izdvojimo iz budžeta, a naši poljoprivrednici to otplaćuju merkantilnom pšenicom, ali žetvom kroz dve godine, što znači da imaju jednu godinu grejs period i subvencije od 20%. Ako neko dobije npr. đubrivo u vrednosti od jednog dinara, vraća pšenicu u vrednosti od 80% robe. Jer, naše robne rezerve se dotiraju iz gradskog budžeta i nije nam cilj da zarađujemo na seljaku. Kada je bilo para, mi smo pored mineralnog đubriva nabavljali i semensku pšenicu i semenski kukuruz. Onda pšenicu dobijemo od seljaka, skladištimo je u „Žitoproduktu“, prodamo je kada ponovo treba da platimo đubrivo i tako smo pomogli na hiljade domaćinstava koja su konkurisala i ostvarivala ova prava. Onaj deo, edukacije, organizovanje sajмова, izložbi, nagrađivanje, podrška poljoprivrednim udruženjima, što mi zovemo pratećim programima, to je nešto što se realizuje punih osam godina i nismo menjali taj kontinuitet. Kako smo pre osam godina krenuli, možda smo samo, kako smo sticali nova iskustva, usavršavali neke programe, a od 2008.godine smo proširili svoju delatnost. Odeljenje za poljoprivredu počelo je da radi projekat rešavanja vodosnabdevanja u selima, kroz izgradnju seoskih vodovoda od arterskih bunara, jer smo videli da naša sela imaju taj problem, da neka sela imaju gradsku vodu, a neka ne, da je problem sa vodom za piće. Do sada je na ovaj način 2/3 sela obezbeđeno sa vodom za piće. Takođe, gradimo atarske puteve, uređenje prilaza njivama... Odeljenje za poljoprivredu sačinjava tim od sedamnaest ljudi, u kome je nekoliko diplomiranih agronoma, jedan magistar, ja kao doktor nauka. Dajemo prednost struci, a nezavisno od toga, druge službe rade infrastrukturu i ostalo što treba za poboljšanje uslova na selu.

***Koliko je to doprinelo da se neki ljudi, koji su izgubili posao u industriji, vrate na selo?**

-Pre 30, 40 godina, ljudi su napuštali sela i odlazili da rade u fabrike, a onda se desio period tranzicije, u kojem se još uvek nalazimo, koja je kod nas u Kragujevcu, kao jednom industrijskom gradu, učinila da veliki broj ljudi ostane bez posla. U velikom broju slučajeva su to bili ljudi koji žive ili su živeli na selu. Oni su i pre imali dobru volju da se bave proizvodnjom, ali nisu imali osnovna sredstva, osnovni kapital. Uz ono što su dobijali preko Nacionalne službe, otpremnine, oni su mogli uz podršku Grada, da započnu neku svoju proizvodnju, započnu sopstveni biznis. Ljudi su se mahom opredeljivali za plasteničku proizvodnju, jer to ne zahteva neku veliku površinu, a drugo, to su sredstva koja se najbrže vraćaju. Mnogo njih je konkurisalo i dobilo kredite za plastenike, nabavku košnica za med, nešto od mehanizacije...

***Da li je pokrenut i ruralni turizam?**

-Unutar Uprave, imamo posebno odeljenje koje se bavi seoskim turizmom u saradnji sa Gradskom turističkom organizacijom Kragujevca i tek od pre par godina je počelo nešto intenzivnije na tome da se radi. Ima jedan, mi ga zovemo Stragarački kraj, prema Topoli, gde se nalazi desetak sela u kojima ima dvadesetak kategorizovanih domaćinstava koji raspolažu sobama i sa četiri zvezdice, opremljenim za prijem turista. Mi smo i u tom kraju pokrenuli

manifestaciju, Sajam šljiva, baš u cilju njegovog promovisanja, jer tu se nalazi i manastir Voljavča iz XV veka, u kome je tokom 1805. bilo je središte Praviteljstvujušćeg sovjeta, jako bogat kraj što se tiče istorije. Što se tiče perspektive, ima je za lovni turizam, banjski turizam, imamo prelepu prirodu, tako da mislimo da taj kraj ima sve šanse, da se usmeri na seoski turizam, ali još uvek je to začetku. Gradska TO dosta radi na tome, ali nije dovoljna samo volja da neko hoće da se bavi seoskim turizmom. On mora da ima sredstva da uredi taj prostor, te sobe, da bude i dobar put, da može turista da stigne do njega, da osmisli sadržaje. Mi ćemo od 22-24. novembra imati Međunarodni sajam turizma u organizaciji Šumadija sajma i GTO po četvrti put. U sklopu tog sajma biće organizovan naučni skup posvećen seoskom turizmu, tako da mogu da kažem da se tek u poslednje tri godine malo više radi na tome, da to ima veliku perspektivu i da ćemo sve učiniti da što više razvijemo i ovaj vid privrede – najavila je Snežana Živanović-Katić.